

Jäsenkysely 2014 – kirjastotyön muutoksessa tukea kaivataan muutoksenhallintaan ja työn uusille alueille

Olli Mäkinen & Hanna Lahtinen & Jarmo Saarti

Suomen Tieteellinen Kirjastoseura järjesti marraskuussa 2014 jäsenkyselyn, jonka avulla seuran toimintaa on tarkoitus arvioida ja kehittää. Yleisesti jäsenistö oli tyytyväinen seuran toimintaan, mutta erityisesti koulutuksen katsottiin tukeneen ammatillista osaamista ja kehittymistä. Vastauksissa tuli esille myös monia huomionarvoisia toiveita ja kehittämistarpeita. Koulutukseen ja työryhmien toimintaan ehdotettiin monia erilaisia uusia teemoja, jotka heijastavat samalla kirjastotyön uusia alueita ja toimintamalleja, joiden osalta kaivataan ajan tasalla pysymistä ja osaamisen vahvistamista ja tukea. Työryhmien työskentelyn toivottiin muotoutuvan enemmän yhdessä tekemisen ja opintopiiriin suuntaan. Tiedotukseen oltiin tyytyväisiä, mutta viestintää ja vuorovaikutusta sosiaalisessa mediassa kaivattiin lisää. Tärkeimmäksi jäsenyydessä koettiin koulutus, verkostoituminen ja Signum-lehti. Vastauksista nousevat myös seuran toiminnan haasteet: nuorten osuus jäsenkunnasta on vain 12 %.

Suomen tieteellisen kirjastoseuran hallitusta kiinnostivat jäseniensä näkemykset seuran keskeisistä toimintamuodoista, mutta myös ideat kehittämisen suunnista ja tarpeista. Kyselyn tulokseksi saatiinkin arvokasta tietoa erityisesti koulutuksen kehittämisestä, työryhmien toiminnan suuntaamisesta ja Signum-lehden kehittämisestä. Mukaan mahtui myös koko seuran toimintaan liittyviä kehittämis ehdotuksia.

Jäsenkysely toteutettiin seuran hallituksen ja Turun ammattikorkeakoulun Kirjasto- ja tietopalvelun ylemmän AMK-tutkinnon opiskelijoiden välisenä yhteistyönä. Seuran hallitus laati kysymykset ja opiskelijat tuottivat kyselyn Webropol-ohjelmalla.

Nuorten vähäinen osuus haasteena

Jäsenkyselyssä pyydettiin palautetta erityisesti seuran järjestämästä koulutuksesta, työryhmien

toiminnasta, seuran sisäisestä viestinnästä, Signum-lehdestä, ja seuran vaikuttamisen tavoista toimintaympäristöön. Kysymyksiä oli yhteensä 30 ja ne olivat joko toisensa poissulkevia, numeerisilla asteikoilla laadittuja tai avoimia. Jäsenkyselyn linkit julkaistiin seuran kotisivulla ja postitettiin jäsenille sähköpostilistan kautta. Vastauksia saatiin 113.

Taustakysymyksissä tiedusteltiin sitä, millä alueella he läänitasolla työskentelevät ja ikää. Yllättävää ei ollut se, että 94 % vastaajista kertoi työskentelevänsä tieteellisissä kirjastoissa (yliopistokirjastot 52 %, AMK-kirjastot 15 % ja erikoiskirjastot 27 %) ja suurimmalla osalla työpaikka oli Etelä- (63 %) tai Länsi-Suomessa (23 %).

Vastaajien ikäjakauma sen sijaan antaa aihetta pohdinnalle, sillä 87,6 % kuului ikähaarukkaan 40–64 (26–39-vuotiaat 9,7 %; 40–55-vuotiaat

46 %; 56–64-vuotiaat 41,6 %). Aika moni vastanneista on lähellä eläkeikää ja nuorten osuus on huolestuttavan pieni.

Seuran tulevaisuuden kannalta olisi tärkeää, että nuoria saataisiin joukkoon lisää.

Koulutus ja verkostoituminen tukevat osaamista

Koulutus on yksi STKS:n tärkeimmistä toimialueista ja siitä saatiin myös eniten palautetta. Valtaosa (74 %) katsoi, että tarjottu koulutus oli ajankohtaista ja ajantasaista. Ilmeistä onkin, että koulutuksessa on ronnistuttu pysymään hyvin ajan hermolla:

”On ollut seminaareja meilläkin pinnalla olevista aiheista, kuten esim. mitä painetuille kokoelmille tehdään, bibliometriikka, e-kirjat tai palvelujen kehittäminen ylipäätään.”

Koulutuksen katsottiin tukeneen verkostoitumista, muutoksessa mukana olemista ja etenkin uusiin aineistoformaatteihin liittyvää tiedon jakamista. Tärkeinä teemoina pidettiin myös palvelumuotoilua, asiakaspalvelua ja tutkijapalveluja. Kyselyssä haluttiin myös varmistaa, että onko järjestetyllä koulutuksella ammatillista soveltuvuutta eli ovatko koulutukset olleet työn kannalta hyödyllisiä. Vastausjakautuma oli sama kuin edellisessä kysymyksessä: kolme neljäsosaa vastasi myönteisesti. Koulutuksista on saanut tukea ammatilliselle osaamiselle ja kehitykselle.

Valtaosa vastaajista (85 %) puoltasi myös verkon kautta saatavilla olevaa koulutusta, jos työstä on vaikea irrottautua koulutuspäiviin paikalle. Mitä verkossa tapahtuva koulutus saisi sitten maksaa osallistujalle? Vastaajien mielestä kohtuuhinta olisi alle 100 € ja enemmistön mielestä jopa alle 50 € (58,4 % alle 50 €, 37,2 % 50 € ja 100 € välillä). Perinteisestä paikalla tapahtuvasta koulutuksesta oltiin valmiita maksamaan enemmän, 40 % olisi valmis maksamaan 100–150 euron välisen summan kun 39 % katsoi 50–100 euron haarukassa olevan maksun kohtuulliseksi. Seuran koulutustarjonta suurelta osin pyytteleekin kohtuullisissa hintahaarukassa, joka on jäsenistön toiveissa.

Monipuolisia koulutustoiveita

Koulutuksen teemojen suhteen vastauksista tuli esille se, että STKS:n jäsenten asiantuntijuus on toisaalta laaja-alaista, toisaalta koulutusta halutaan hyvinkin spesifeille alueille, kuten eräästä vastauksesta hyvin ilmeni:

”tutkijapalvelut, tutkimuksen palvelut, julkaisupalvelut, tutkimusmenetelmät ja -teoriat, avoin data/avoin paradigma, big data, tiedon louhinta, altmetriikka, verkostoituminen muiden kirjastoilmien kanssa, tekemällä oppiminen, käytännön ja tutkimuksen suhde, ebbedded librarianship, flipped classroom ja muut modernit opetusmenetelmät, opetuksen kehittäminen, tutkimusetiikka, uudet teknologiat, vertauspalaute...”

Koulutuksen suhteen toiveissa oli myös eniten moninaisuutta. Koulutusta kaivattiin esimiestyöhön, muutoksen hallintaan (sekä organisaatio että työntekijätasolla), sisällön kuvailuun, tutkimuksen arviointiin (altmetriikka, bibliometriikka), asiakkuuksien johtamiseen, verkostoitumiseen ja sosiaalisen median hallintaan ja e-aineisto-osaamiseen.

Teemat suurelta osaltaan heijastavat kirjastotyön muutosta ja uusia asiantuntemuksen alueita, joille tarvitaan uutta osaamista ja tukea. Samoin korostuu tuen tarve johtamiseen ja muutoksenhallintaan ja uudet toimintamallit.

Työryhmiin uusia teemoja ja Signumiin kevennystä

Kolmasosa vastaajista osallistui aktiivisesti työryhmien toimintaan ja kaksi kolmasosaa katsoi, että STKS:n työryhmät vastaavat heidän tarpeitaan. Kun kysyttiin, olisiko tarvetta perustaa uusia työryhmiä, 20 % vastaajista katsoi tilaa niille löytyvän. Uusien työryhmien teemoiksi esitettiin mm. asiakaspalvelua, muutokseen liittyvää problematiikkaa, metadatan tuottamista, open linked dataa, hankintaa, viestintää, palvelumuotoilua, verkkopalveluja ja erikseen kaivattiin vielä historiikkityöryhmää. Työryhmien työskentelymuotoihin haluttiin myös enemmän ”yhteistä tekemistä” ja ”opintopiirimäistä työskentelyä”.

Moni yhdistys ja järjestö pohtii jäsenjulkaisun-

Kysymys 24. Mihin asioihin mielestänne seuran on tärkeää vaikuttaa (1 tärkein, 5 vähiten tärkein)?

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Kirjastojen yhteiskunnallinen asema	61	24	5	14	9	113	1,99
Kirjastoammatien yhteiskunnallinen asema	58	24	12	9	10	113	2,02
Koulutuksen kehittäminen	44	36	15	10	8	113	2,13
Tutkimuksen edistäminen	25	43	26	14	5	113	2,39
Kansainvälisyyden edistäminen	26	42	25	16	4	113	2,38
Kirjaston toimintaympäristöön liittyvä lainsäädäntö	40	27	27	12	7	113	2,28
Muu, mikä?	3	4	4	3	1	15	2,67
Yhteensä	257	200	114	78	44	693	2,27

Tärkeimpinä vaikuttamisen keinoja pidettiin asiantuntijalausuntoja, seminaareja ja verkostoitumista ja lobbauksia.

sa tulevaisuutta: perinteinen paperinen vai verkkolehti? STKS:n jäsenkyselyssä e-lehteä kannatti jo enemmistö, 54 %. Jos paperinen lehti lopetettaisiin, 9 % vastasi, ettei siirtyisi e-lehden lukijaksi. 63 % vastaajista katsoi, että Signum vastaa heidän tarpeitaan. Lehden tekijöitä kiinnostaa tietenkin tuo 19 %, joka suhtautui lehden sisältöön kriittisesti (toinen 19 % vastasi ei osaa sanoa).

Lehdeltä kaivattiin käytännönläheisempää otetta, ajankohtaisuutta, keskustelua ja interaktiivisuutta ja yleisesti sitä pidettiin liian teoreettisiin kysymyksiin painottuneina. Keskeisinä kiinnostuksen kohteina olevina aiheina mainittiin kirjastojen kehitys ja muutos kirjastojen toimintaympäristössä, jotka kiinnostivat lähes kaikkia. Myös koulutus ja alan konferenssit olisivat suosittuja teemoja. Lehdeltä haluttaisiin myös enemmän esiin ihmisenäkökulmaa: käytännön kirjastotyön ja asiakkaiden toivottiin olevan enemmän esillä. Erityisesti esitettiin artikkeleita asiakaspalvelusta, asiakkaiden näkökulmia kir-

jastoista ja ”juttuja ihmisistä ja arjen työstä, elävästä elämästä”.

Tiedotus on taitolaji

Jäsenistö näyttää saavan tietoa seuran toiminnasta sekä sähköpostitiedotteiden kautta (77 % vastaajista) että STKS:n kotisivua seuraamalla (61 % vastaajista). Tiedottamiseen oltiin yleensä tyytyväisiä (”nykyisin on OK”); kehittämistä nähtiin sosiaalisen median suuntaan (”Facebook, RSS-feed, twitter”) ja kotisivuja kehittämällä.

Tiedottaminen on informaatioalalla työskentelevien mielestä taitolaji, jossa myös liika tiedotus kääntyy itseään vastaan:

”Tiedotuksen kanssa kannattaisi olla tarkka; nykyisessä infoähkyyn johtavassa tulvassa kiintoisatkin tapahtumat helposti häviävät kunnes ovat jo ollutta ja mennyttä.”

Moni vastaaja piti sähköpostia ja STKS:n sähköpostilistaa heille riittävänä tiedotuskanavana Signumin lisäksi.

Yhteenvedon voidaan todeta, että 88 % vastaajista katsoi saavansa tarpeeksi tietoa seuran toiminnasta. Vaikka panostusta sosiaaliseen mediaan toisaalta kaivattiin, 60 % vastaajista ei ollut käyttänyt seuran Facebook-sivuja. Enemmän tiedotusta toivottiin työryhmien toiminnasta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus tärkeintä

Jäsenkyselyyn vastaajat katsoivat, että STKS:n tärkein missio on kirjastojen ja kirjastoammatien yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttaminen; myös koulutuksen kehittäminen ja lainsäädäntötyölobbaus koettiin tärkeiksi.


Koulutus, verkostoituminen ja Signum keskeisinä tarpeina

Tärkeimmäksi syyksi kuulua Suomen Tieteelliseen Kirjastoseuraan koettiin koulutukset ja seminaarit (69 %) mutta myös ammatillista verkostoitumista ja Signum-lehteä arvostettiin (57,5 % ja 41,6 %). Vastaajista 78 % piti vuoden 2014 jäsenmaksua (35 €) sopivana. 72 % katsoi, ettei jäsenmaksun mahdollisella korotuksella olisi vaikutusta heidän jäsenyyteensä.

Seuralta toivottiin myös uudentyyppisiä jäsenetuja. Ehdotusten joukossa olivat mm. kirjajamessuliput, matka-avustukset, kansainvälisten työvaihtojen järjestäminen ja matkat Euroopan kirjastoihin, subventointi Kirjastolehden tilaus-

hintaan ja IFLA:n osallistumismaksuihin, studia generalia-koulutuksen tyyppinen maksuton koulutus ja yhteinen vuotuinen virkistyspäivä.

Vapaata palautetta seuralle oli antanut 27 vastaajaa ja moni käytti palstatilaa hyväkseen myös kehuakseen STKS:n toimintaa, mutta muutoksiakin kaivattiin. STKS:n työryhmien toimintaa haluttiin avoimemmaksi ja läpinäkyvämmäksi. Signum-lehden ulkoasua, sisältöä ja luettavuutta haluttiin kehittää. Lisäksi ihmeteltiin, miksi alalla on 3 toistensa kanssa osittain kilpailevaa järjestöä (Tietoasiantuntijat, Kirjastoseura, STKS); eikö olisi aika yhdistää hupenevat voimat?

Toivottiin, että seura myös reagoisi jäsenkyselyyn: ”Olisi korkea aika ravistella luutuneita rakenteita ja tapoja; hienoa on jo se että tällainen kysely on saatu aikaan.” Rivien välistä toivottiin myös epämuodollisempaa toimintaa: ”Seuralla voisi olla myös vapaamuotoista toimintaa, sellaista joka ei olisi sidottu työryhmiin ja/tai viralliseen toimintaan.” 

Tietoa kirjoittajista:

Olli Mäkinen, yliopettaja

Turun ammattikorkeakoulu

Email. Olli.makinen@turkuamk.fi

Hanna Lahtinen, johtaja

Opetuksen ja TKI:n tieto- ja julkaisupalvelut

Laurea ammattikorkeakoulu

Email. Hanna.Lahtinen@laurea.fi

Jarmo Saarti, kirjastonjohtaja

Itä-Suomen yliopiston kirjasto

Email. Jarmo.saarti@uef.fi